

O‘ZBEKISTON SHAROITIGA MOSLASHGAN ASALARI ZOT(IRQLARI

Azizov Rahmatillo Olimjon o'g'li

Farg‘ona davlat universiteti Agrar qo‘shma fakulteti talabalasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada biz O‘zbekistonning o‘ziga xos sharoitlarida ko‘payadigan asalarilarning turli zotlarini o‘rganamiz. O‘rta Osiyoning chidamli asalarilardan tortib, itoatkor Kavkaz asalarilarigacha bo‘lgan har bir zotning o‘ziga xos xususiyatlari borki, ular O‘zbekistonning qurg‘oqchil va yarim qurg‘oqchil hududlariga mos keladi. Ushbu asalari zotlarining xususiyatlari va moslashuvini tushunib, biz O‘zbekistonda asalarichilikning ahamiyatini, mamlakat bioxilma-xilligi va qishloq xo‘jaligi mahsuldorligini saqlab qolishda asalarilar ro‘li haqida ma‘lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: asalarichilik, asalari, asal yetishtirish, asalari zotlari, nektar, chang.

Аннотация: В этой статье мы изучим разведение разных пород пчел в специфических условиях Узбекистана. От выносливых пчел Центральной Азии до послушных кавказских пчел — каждая порода имеет свои особенности, подходящие для засушливых и полувасушливых регионов Узбекистана. Понимая особенности и приспособления этих пород пчел, мы получаем информацию о значении пчеловодства в Узбекистане, роли пчел в сохранении биоразнообразия страны и продуктивности сельского хозяйства.

Ключевые слова: пчеловодство, пчелы, медопроизводство, породы пчел, нектар, пыль.

Abstract: In this article, we will study different breeds of bees breeding in specific conditions of Uzbekistan. From the hardy bees of Central Asia to the docile Caucasian bees, each breed has its own characteristics that suit the arid and semi-arid regions of Uzbekistan. By understanding the characteristics and adaptations of these bee breeds, we are given information about the importance of beekeeping in Uzbekistan, the role of bees in maintaining the country's biodiversity and agricultural productivity.

Key words: beekeeping, bees, honey production, bee breeds, nectar, dust.

Turfa xil landshaftlari va qulay iqlimi bilan mashhur bo‘lgan O‘zbekiston asalarichilik uchun boshpana hisoblanadi. Asalarichilik amaliyoti O‘zbekistonda chuqur ildizlarga ega bo‘lib, mintaqaning o‘ziga xos ekologik sharoitiga moslashgan asalari zotlarining xilma-xilligi mavjud. Bu asalari zotlari changlatishda, asal yetishtirishda va O‘zbekistonda umumiy ekotizim salomatligida hal qiluvchi rol o‘ynaydi. O‘zbekiston o‘zining xilma-xil iqlimi va boy florasi bilan asalarichilik uchun ideal sharoit yaratadi. O‘zbekistonda asalarichilik uzoq tarixga ega bo‘lib, mamlakatda

o‘ziga xos sharoitga moslashgan bir qancha asalari zotlari mavjud. Bu asalari zotlari changlatishda, asal yetishtirishda va O‘zbekistonda umumiy ekotizim salomatligida hal qiluvchi rol o‘ynaydi. G‘arbiy asalarilar (*Apis mellifera*) ning kenja turi bo‘lgan O‘rta Osiyo asalarilar O‘zbekistonning qurg‘oqchil va yarim qurg‘oqchil hududlari uchun juda mos keladi. O‘zining chidamliligi va og‘ir sharoitlarda yem-xashak olish qobiliyati bilan mashhur bo‘lgan Markaziy Osiyo asalari O‘zbekistondagi turli o‘simlik turlarining qimmatli changlatuvchisi hisoblanadi. Kavkaz asal asalari O‘zbekistonda uchraydigan yana bir asalari zotidir. G‘arbiy asalarilarning ushbu kichik turi o‘zining yumshoq temperamenti va turli iqlim sharoitlariga moslashishi bilan mashhur. Kavkaz asal asalari asal ishlab chiqarishi uchun qadrlanadi va asalarichilar tomonidan itoatkor tabiati uchun yoqadi. Turkiston asalari vatani O‘rta Osiyo, jumladan, O‘zbekiston. Bu asalari zoti mintaqaning kontinental iqlimiga yaxshi moslashgan bo‘lib, o‘zining chidamliligi va mahsuldorligi bilan mashhur. Turkiston asalari O‘zbekistonda changlanish va asal yetishtirishda muhim rol o‘ynaydi. Qorako‘l asalari O‘zbekistonda, xususan, Qoraqalpog‘iston viloyatida tarqalgan mahalliy asalari zotidir. Bu asalarilar hududning cho‘l sharoitiga moslashgan bo‘lib, issiq va quruq iqlim sharoitida o‘shish qobiliyati bilan mashhur. Qorako‘l ari cho‘l o‘simliklarini changlatish va cho‘l asalini ishlab chiqarishga hissa qo‘shadi. Buxoro asalari O‘zbekistonning tarixiy Buxoro shahridagi asalarichilar tomonidan asrlar davomida saqlab kelinayotgan an‘anaviy asalari zotidir. Bu asalarilar mahalliy iqlim va o‘simlik qoplamiga juda mos bo‘lib, ularni mintaqada qimmatli changlatuvchi va asal ishlab chiqaruvchilarga aylantiradi.

Asalarichilik, shuningdek, asalarichilik sifatida ham tanilgan, asal, asal mumi, propolis, qirollik jeli va gulchang kabi mahsulotlarni yig‘ish maqsadida asalarilarni parvarish qilish va parvarish qilish amaliyotidir. Asalarichilik nafaqat an‘anaviy amaliyot, balki changlanish va biologik xilma-xillikni saqlashda hal qiluvchi rol o‘ynaydigan muhim qishloq xo‘jaligi faoliyatidir. Asalarichilar malika asalari, ishchi asalarilar va dronlardan tashkil topgan asalarilar koloniyalarini boshqaradilar. Malika tuxum qo‘yish uchun mas‘uldir, ishchi asalarilar oziq-ovqat izlash, nasllarni boqish va chuqurchalar qurish kabi turli vazifalarni bajaradilar, dronlar esa malika bilan juftlashadi. Asalarichilar asalarilar koloniyalarini joylashtirish uchun uyalar yoki asalari uyalaridan foydalanadilar. Uyalar asalarilar yashashi, asal saqlashi va nasl yetishtirishi uchun qulay muhit yaratish uchun mo‘ljallangan. Uyalarning keng tarqalgan turlariga Langstroth uyalar, yuqori bar uyalar va Warre uyalar kiradi. Asalarichilikning asosiy mahsulotlaridan biri asaldir. Asalarichilar asalni uyadan asal bilan to‘ldirilgan ramkalar yig‘ish, asal olish va iste‘mol qilish yoki sotish uchun qayta ishlash orqali yig‘adilar. Asal olish usullariga markazdan qochma ekstraksiya va maydalash va suzish usullari kiradi. Asal asalari changlanishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi, gulchanglarni bir guldandan ikkinchi gulga o‘tkazadi va o‘simliklarning

ko'payishini osonlashtiradi. Asalarichilar qishloq xo'jaligini changlatish uchun o'z uylarini fermerlarga ijaraga berib, qishloq xo'jaligini changlatishga hissa qo'shadilar. Asalarichilar asalarilar populyatsiyasiga ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan kasalliklar, zararkunandalar va ekologik stress omillarining oldini olish va ularni boshqarish uchun o'z koloniyalarining sog'lig'ini kuzatib boradilar. Muntazam tekshiruvlar, kasalliklarni boshqarish amaliyoti va uyalarni parvarish qilish asalarilarning sog'lig'ini ta'minlash uchun zarurdir. Asaldan tashqari asalarichilar asalari mumi (sham va kosmetika sohasida qo'llaniladigan), propolis (dorivor xususiyatga ega bo'lgan qatronli modda), qirollik jeli (oziq moddalarga boy modda) kabi boshqa asalarichilik mahsulotlarini ham yig'ib olishlari mumkin. , va polen (oqsil manbai). Asalarichilar asalarilar bilan xavfsiz va samarali ishlash uchun ari kostyumlari, chekuvchilar, uya asboblari, ekstraktorlar va himoya vositalari kabi turli asbob va jihozlardan foydalanadilar. Asalarichilik asalari koloniyalarining farovonligini va asalarichilik mahsulotlarini barqaror ishlab chiqarishni ta'minlash uchun bilim, ko'nikma va fidoyilikni talab qiladi. Bu oziq-ovqat xavfsizligi, biologik xilma-xillik va ekotizim salomatligiga hissa qo'shadigan foydali va ekologik jihatdan foydali amaliyotdir.

Xulosa:

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, O'zbekistonda o'ziga xos ekologik sharoitda rivojlanish uchun rivojlangan turli xil asalari zotlari yashaydi. Bu asalarilar changlanish, biologik xilma-xillik va asal yetishtirishda muhim rol o'ynaydi va O'zbekistonning boy qishloq xo'jaligi merosiga hissa qo'shadi. Ushbu mahalliy asalari zotlarini saqlab qolish va qo'llab-quvvatlash orqali O'zbekiston o'z ekotizimlarida asalarilar ko'rsatadigan muhim xizmatlardan foydalanishda davom etishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Asalarichilikda tajriba ishlari. V.Bravarskiy. Sh. Suyarqulov. Ya. Brindza. V. Otchenashko. Toshkent- "Print. Media" bosmaxonasi. 2021 yil.
2. Gulov A.N., Borodachev A.V., Beryozin A.S. Vozrast trutney i kachestvo trutney. Pchelovodstvo", 2015, №4, str. 44-46 b.
3. Jamolov, R. Q., Xatamova, D. M., Xolmatova, M. A. (2022). Asalarilar oilasining yashash tarzi. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(10-2), 666-671b
4. R. Jamolov., O. To'rayev, D. Xatamova. Asalarichilik asoslari, Farg'ona Classik, 2022.
5. R.K. Jamolov, "Ona asalarining eksterer va interver ko'rsatkichlari", *Proceedings of International Conference on Modern Science and Scientific*. 2023 yil
6. R. Jamolov, H. Raximov, A. Tojaliyev. Asalarining harakatlanuvchi azolari. *Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan* 1 (7), 282-287 b

7.No'Monjonov Muhiddin Gulomjon, O. G., O'G'Li, P. A. T., & O'G'Li, B. S. A. (2020). Oddiy bo'y modaron o'simligining morfo-fiziologik tavsifi va shifobaxsh xususiyatlari. *Science and Education*, 1(4), 26-29.

8.Numonjonov, M. G., Parpiyev, A. T., Numonjonova, M. G., & Bozorboyev, S. A. (2021). Civandon (*achillea millefolium*l.) o' simligidagi vitaminlar va ularning inson salomatligidagi ahamiyati. *ACADEMICIA: Xalqaro multidisipliner tadqiqot jurnali*, 11(6), 912-917.

9.Numonjonov, M. G., Parpiyev, A. T., Numonjonova, M. G., & Bozorboyev, S. A. (2021). Vitamines in the yarrow (*achillea millefolium*l.) plant and their importance in human health. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(6), 912-917.

10.Numonjonov M.G., Parpiyev A.T., Bozorboyev Sh.A., Vakhobova Sh.A. Alkaloids in some medicinal plants (*CAPPARIS L*, *HYPERICUM L*, *ACHILLEA L*,) their structure and significance. *SCIENCE AND EDUCATION scientific journal* ISSN 2181-0842 volume 1, ISSUE 4. July 2020

11.X Mavlonjon, B Shohruxbek, Q Paxlovonjon - Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi, 2023